

STUDIEHANDLEDNING FÖR BÖCKERNA

PASSION

SILVER I

FOLKMUSIK

BUSKSPEL

MARKUS TULLBERG
FOTO: BO ARRHED

KULTURENS
Bildningsverksamhet

INNEHÅLL

SID.	3	Introduktion
SID.	4	Om studiematerialet
SID.	4	Målgrupp
SID.	5	Att studera i studiecirkel
SID.	6	Upplägg av studierna
SID.	8	Olika typer av cirklar
SID.	9	Första mötet
SID.	10	Tema 1: Musiken
SID.	12	Tema 2: Dansen
SID.	14	Tema 3: Dagens folkmusiker
SID.	16	Tema 4: Zornmärket
SID.	18	Tema 5: Stämmor och festivaler
SID.	19	Tema 6: Uppteckningar
SID.	21	Tema 7: Instrumenten
SID.	23	Tema 8: Folkmusiken i dag och i framtiden
SID.	24	Sista träffen - Avslutning
SID.	25	Liten länksamling

INTRODUKTION

DEN SVENSKA FOLKMUSIKEN FRODAS IDAG OCH ÄR MUSIKALISK HEMVIST FÖR SÅVÄL MÄNGDER AV ENTUSIASTER I ALLA ÅLDRAR SOM PROFESSIONELLA KULTURARBETARE. FOLKMUSIKEN HAR GENOM TIDEN PÅVERKATS AV SAMHÄLLETS FÖRÄNDRING, SPELMANSTÄVLINGAR, UPPTECKNINGSARBETE, SPELMANSLAGENS FRAMVÄXT, SPELMANSSTÄMMORNA, GRÖNA VÅGEN, UNIVERSITETSUTBILDNINGAR OCH MYCKET ANNAT.

VI SOM TAGIT FRAM DEN HÄR STUDIEHANDLEDNINGEN ÄR KULTURENS BILDNINGSVERKSAMHET DÄR SVENSKA FOLKDANSRINGEN, RIKSFÖRBUNDET FÖR FOLKMUSIK OCH DANS OCH SVERIGES SPELMÄNS RIKSFÖRBUND ÄR MEDLEMSORGANISATIONER. MÅLSÄTTNINGEN MED STUDIEHANDLEDNINGEN ÄR ATT ERBJUDA EN VIDGAD FÖRSTÅELSE FÖR, OCH EN VÄG IN I, FOLKMUSIKEN I SVERIGE.

OM STUDIEMATERIALET

De senaste åren har det kommit ut en rad böcker som ger en god inblick i folkmusiken i Sverige. Ett urval av dessa ligger till grund för denna studiehandledning.

”Passion – om folkmusik och dans” av Monika Björk, Bo Arrhed och Magnus Lundberg.

Passion är en introduktion till den svenska folkmusikvärlden. Den lyfter fram några av de mest tongivande musikerna på dagens scen. Med personliga porträtt beskrivs deras bakgrund och deras förhållande till musiken. I boken finns också artiklar bland annat om nyckelharpan, dansen och sången. Med boken kommer också en CD-skiva som ger oss unika och personliga inspelningar med musikerna.

”Silver i folkmusik – 100 år med svenska rikspelmän” av Sara Pettersson

Zorns silvermärke, riksspelmansmärket, kom till världen 1910. Sara Pettersson beskriver i korthet historien bakom märket och fokuserar sedan på några av dagens rikspelmän och deras förhållande till märket och musiken.

”Buskspel – en bok om spelmansstämmor” av Peo Österholm

Peo Österholm beskriver spelmansstämman, dess historia och dess tjusning. Via sina egna erfarenheter ger han en inblick i något som ibland uppfattas som folkmusikens nav. Han granskar också de förändringar som oundvikligen följer i tidens spår.

MÅLGRUPP

Målgruppen för den här studiecirkeln är bred och därför är också innehållet flexibelt. Studiecirkeln riktar sig till musiklejare som vill bredda sig, musikintresserade som vill få större inblick i genren, dansare som vill ha fler tips på musik, musikanter som vill lära sig fler låtar etc. Som beskrivs här i studiehandledningen finns det många sätt att anpassa cirkelns innehåll till olika sammansättningar av deltagare.

Länkar:

I det här dokumentet finns flera hyperlänkar. De är markerade med blå text och tar dig direkt till platser på nätet där du kan finna mer information eller klingande exempel.

ATT STUDERA I STUDIECIRKEL

Studiecirkel är en form av studier som tar tillvara på deltagarnas erfarenheter, åsikter och kunskaper. Som cirkeldeltagare förväntas man också vara aktiv och tillsammans utformar man kursens innehåll.

Rollen som cirkelledare

Som cirkelledare har du ett ansvar att hålla samman cirkelarbetet. Är du mer insatt i folkmusiken än de övriga deltagarna kan du sätta böckernas innehåll i ett större perspektiv. Som beskrivs nedan kan cirkeln utformas på olika sätt beroende på vilket fokus man vill ha på innehållet. Du har även ett ansvar att notera närvaro och sköta rapporteringen till studieförbundet. Beroende på din bakgrund och erfarenhet kan du anta den roll som passar dig.

En cirkelledare utan större erfarenhet än övriga deltagare

I en studiecirkel kan det mycket väl vara så att cirkelledaren inte är på plats för att undervisa utan för att lära sig mer om ämnet, precis som övriga deltagare. Då får man mer rollen som sammankallande och kanske som moderator under diskussionerna, i den mån det behövs. Om det är en praktisk kurs behöver det inte alls vara cirkelledaren som står för utläringen av låtar eller dans.

En cirkelledare som är musiker

Om du som cirkelledare är musiker är det inte konstigt om du är mer insatt än de övriga deltagarna. Om det är en praktisk kurs kan du också lära ut låtar. Under övriga moment finns låtar föreslagna. Det är upp till dig om du vill använda dig av dem, eller om du vill använda dig av din egen repertoar. Om man så önskar kan man också ge kursen ett lokalt perspektiv och arbeta med musik från den trakt där man befinner sig.

En cirkelledare som inte spelar

Som cirkelledare kan du naturligtvis vara väl insatt i cirkelns innehåll utan att för den sakens skull vara musiker. Till exempel som dansare kan man lära ut danser i större utsträckning än vad som finns föreslaget nedan.

UPPLÄGG AV STUDIERNA

Alla deltagare bör vara bekanta med böckernas innehåll innan studiecirkeln startar eftersom upplägget med teman berör delar av texten i olika kapitel och olika böcker.

Det står cirkeldeltagarna fritt att bestämma om man vill träffas regelbundet en gång i veckan under en termin eller om man vill organisera cirkeln som helgkurser. Vill man träffas regelbundet kan det vara lämpligt att betrakta varje tema som en träff. Beslutar man sig för helgalternativet kan man bestämma vilka teman som kan vara lämpliga att kombinera under en dag.

Texthänvisningar

I samband med presentationerna av teman hittar man texthänvisningar till höger. Detta gör det enkelt att hitta akutella avsnitt, vilka man kan använda som avstamp i diskussionerna. Det kan vara allt från hela kapitel till mindre stycken eller enstaka, tankeväckande citat.

Inledning

Här finns också en liten inledning som man kan läsa högt för att få deltagarna med på spåret. Tanken är att med några rader ringa in ungefär vad temat inkluderar och väcka lite tankar hos deltagarna.

Att gå igenom

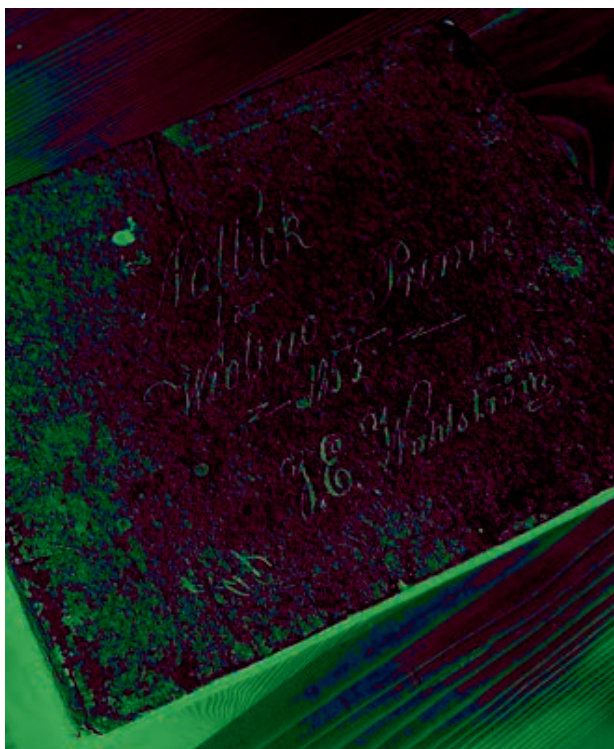
Under rubriken "Att gå igenom" finns punkter som kan vara bra att gå igenom för att få lite kött på benen inför diskussionerna.

Frågeställningar

Det står gruppen fritt att välja bland frågeställningarna och lägga till egna. Förhoppningen är att deltagarna ska kunna komma med idéer och synpunkter som lyfter diskussionen till ett tankeväckande samtal. I samband med olika teman kan frågor dyka upp som man berört tidigare. Om det fortfarande känns relevant kan man då diskutera utifrån ett nytt perspektiv. Som cirkelledare är du eventuellt mer bevandrad inom folkmusiken än deltagarna och får fungera som moderator. Kanske får du kasta ut en kontroversiell åsikt som får deltagarna engagerade i en diskussion.

Övriga moment

Här finns förslag på andra moment som kan innefatta utläring av låtar, lyssning eller något filmklipp som är relevant för temat. Dessa moment kan med fördel stoppas in i diskussionen. Lyssningen kan t ex leda in till ytterligare diskussion och utläring av en låt kan ge nya insikter vad gäller musiken. Det kan mycket väl vara så att någon av deltagarna kan lära ut någon lämplig låt.

OLIKA TYPER AV CIRKLAR

Materialet inbjuder till att användas på olika sätt. Beroende på deltagarnas önskemål och cirkelledarens bakgrund kan innehållet anpassas väldigt mycket. Framför allt är det viktigt att på förhand bestämma om det är en cirkel där låtutlärn timer ingår eller inte.

Med fokus på spelet

Materialet kan användas som avstamp för låtutlärn timer. Om du som cirkelledare är musiker eller spelman kan man lära ut en eller två låtar vid varje tillfälle. Valet av låtar kan knyta an till det aktuella temat. Vidare kan man tänka sig att låtvalet innehåller musik från hela Sverige eller tar fasta på den lokala traditionen, helt efter vad du som cirkelledare har för bakgrund och vad deltagarna har för önskemål. Med stor sannolikhet har deltagarna olika förkunskaper och den speltekniska nivån kan skilja sig mycket åt. Om underlaget är stort kan man göra en nivåbaserad gruppindelning.

Med fokus på diskussion

Det är också fullt möjligt att genomföra studiecirkeln med deltagare som inte spelar själva. Studiematerialet kan kombineras med ytterligare resurser, vilket ger underlag för samtal kring genren. Det finns inget givet svar på någon utav frågeställningarna och man kan ständigt höra olika åsikter yttras. Att diskutera de här sakerna i grupp kan vara mycket fruktsamt för alla inblandade. En cirkel med detta fokus kan med fördel ta del av övriga moment såsom film, lyssning och extra läsning.

Sist men inte minst är det viktigt att komma ihåg att upplägget är väldigt flexibelt. Kanske behöver man lägga till något tema som inte finns med här och kanske vill man stryka något helt.

FÖRSTA MÖTET

Oavsett hur man bestämmer sig för att lägga upp studiecirkeln bör man gå igenom några saker vid det första tillfället.

Det är viktigt med en ordentlig presentation eftersom cirkeldeltagarna formar cirkelns innehåll. Alla deltagare får berätta om sitt förhållande och sin eventuella bakgrund till folkmusiken. Utifrån presentationerna kan man lite lätt beröra folkmusiken av idag. Redan här kan de närvarande ha väldigt olika bilder av hur det ser ut. Man kan berätta lite vad man fastnat för i folkmusiken och varför man kommit till studiecirkeln. Som cirkelledare bör du berätta om dig själv och din bakgrund och också berätta lite om varför du ställt upp som cirkelledare.

Man kan också gå igenom målsättningarna med studierna så att man vet vart man siktar. Vid en praktiskt inriktad kurs är säkert många förhoppningar om att hitta spelkompisar att musicera tillsammans med. Därför är det viktigt att tillhandahålla kontaktinformation och möjlighet till lite småprat t ex under en fika.

Mellan träffarna

Under den tid som går mellan träffarna kan man ha ytterligare läsning och lyssning. Man kan dela med sig av lyssningstips som man kan avnjuta i hemmet. Vid en praktisk kurs övar man naturligtvis på låtarna som lärts ut. Man kan gemensamt gå på konserter och danskvällar. Om inga sådana arrangemang finns tillgängliga under den aktuella perioden kanske gruppen kan arrangera en själv.

TEMA 1

MUSIKEN

Begreppet folkmusik kan uppfattas som problematiskt. Inte sällan möter man folk som säger att folkmusik inte längre är folkmusik utan att dansbandsmusik borde kallas folkmusik. Även när vi bara behandlar svensk folkmusik är det ett stort begrepp som tenderar att utvidgas med tiden.

Att gå igenom

Gruppen kan hjälpas åt att sammanställa en lista med våra olika låttyper. Diskutera vad som är karakteristiskt för de olika och ha gärna en inspelning redo för att gestalta dem. Vid de olika låttyperna kan diskussionen gärna gå in på olika sorters polska och olika sorters vals. Man kan också prata om olika dialekter (se vad Per Gudmundson säger om dialekter på sidan 16 i Silver i Folkmusik). Ta upp de olika sångare och sångerskor som förekommer på folkmusikscenen idag.

Texthänvisning:

Passion

s 24, s 27, s 77

s 104, s 115

Buskspel

s 55

Silver i folkmusik

s 16

Frågeställningar

1 Det kan skilja sig hur deltagarna vill definiera folkmusik. Låt gruppen försöka hitta en gräns någonstans. Är [Kebnekajse](#) folkmusik? Är [Garmarna](#) folkmusik? Är foxtrot folkmusik? Är gammeldans folkmusik? Är Sofia Karlssons musik folkmusik?

2 Hur skiljer sig musik från olika delar av Sverige och varför är det så?

3 Vilka kvalitéer är det man söker när man lyssnar på folkmusik och hur skiljer det sig när man lyssnar på musik från andra genrer. Räkna upp kvalitetskriterier på tavlan, som t ex rytm, intonation, arrangemang etc.

4 Som all annan musik förändrar sig folkmusiken. Ska man stävja en förändring eller ska man uppmuntra den? Ska man försöka hitta en balans och hur ser den i så fall ut?

5 Hur definierar man folksång? Fundera över parametrar som röstklang, frasering, repertoar etc.

6 Skiljer sig folksång från vissång a la Taube och Wreesviik? Om så är fallet, varför drar man en gräns där? Hur är det med motsvarande genrer i andra länder?

Övriga moment

Lyssna på inspelningar av olika låttyper såsom schottis, vals, polska. Lyssna på ett par olika sångare och sångerskor.

Här är några förslag med länkar till inspelningar på Spotify:

[Brudmarsch](#): Pers Hans - Boda Brudmarsch från Bockfot

[Schottis](#): Anton Jernberg - Schottis av Gustav Jernberg

[Slängpolska](#): Hemållt - Slängpolska från Kumla

[Vals](#): Gösta Sandström & Eric Sahlström - Vals i F-dur efter Styfberg

[Polska](#): Ola Bäckström & Per Gudmundson - Polska från Rättvik efter Höök Olof Andersson

TEMA 2

DANSEN

Dansen är en självklar del av musiken och vice versa. Många musiker dansar och en del hävdar att det är en nödvändighet för att kunna spela bra. Ami Peterson Dregelid säger "Att dansa är ett sätt att förstå musik". Sätter man det i samband med talesättet "Att prata om musik är som att dansa om arkitektur" förstår man varför många folkmusikutbildningar satsar så mycket på dansundervisning. Men dansen är ju så mycket mer än bara en pedagogisk metod.

Texthänvisning:

Passion
s 104, s 51
Buskspel
s 97

Att gå igenom

Innan diskussionen sätter igång kan man gå igenom vilka olika danser det finns. De olika deltagarna kan bidra med sina kunskaper för att få en heltäckande samling av danser. Deltagarna kan också berätta om sina erfarenheter inom dansen. Man kan också gå igenom vad det finns för möjligheter att dansa till svensk folkmusik i närheten där man bor.

Frågeställningar

- 1 Vad har musikerna för förhållande till dansen? Skiljer det sig från hur det är i andra genrer och i så fall varför?
- 2 Idag utbildas det danspedagoger inom folkdans, vad kan det innebära för folkdansen?
- 3 Skiljer sig folkdanslagens sätt att dansa från dansen man ser på spelmansstämmor? I så fall hur och varför?
- 4 Vissa skiljer på folkdans och folklig dans. Upplever cirkeldeltagarna en skillnad och i så fall; hur definierar de den.
- 5 Vad har folkdräkter för förhållande till dansen?

Övriga moment

Se filmen [Djävulens polska](#), Videospåren från CD-skivan "Virvla" med Boot.

Lära ut en vals och gestalta vad man menar med att spela dansant. Spela låten på olika vis och stampa dels på alla taktslagen, på 1 och 3 och sedan endast på första slaget och känn hur karaktären förändras.

Förslag på vals att arbeta med är Vals från Vilhelmina. En länk till noterna finns här: <http://www.folkwiki.se/Musik/649> och här kan man höra den framförd av Horn Please!: [Jonas Knutsson - Vals från Vilhelmina](#).

Om ledaren eller någon i gruppen kan dansa kan man lära ut någon enklare dans.

TEMA 3

DAGENS FOLKMUSIKER

Ibland talar man om att folkmusikvärlden har sett en ny typ av musikanter växa fram. De kallar sig ofta för folkmusiker snarare än spelmän, en stor del av dem trakterar andra instrument än fiol och de rör sig gärna i andra genrer. De banar väg för att folkmusiken ska kunna höras på större scener och i fler medier, men många rynkar också på näsan åt de mest kommersiella flirtarna.

Texthänvisning:

Passion
hela boken

Att gå igenom

Låt gruppen brainstorma fram namn på aktiva folkmusiker och spelmän. Här kan man också dela med sig av tips om sina favoritmusiker.

Frågeställningar

1 I boken *Passion* beskrivs flera av musikernas bakgrunder. Vad har de för gemensamma nämnare och skillnader?

(P 107, S 44 Hårdrock: S 35, P17. Barock: P 107, S 44)

2 Flera av musikerna jobbar professionellt på ett sätt som var ovanligt för 50 år sedan. Vad får detta för konsekvenser för musiken?

(Se vad Hedlund säger på sidan 75 i *Buskspel*)

3 Många av musikerna jobbar med annan musik också. Vad kan det innebära för musiken?

4 Eftersom folkmusiken har så litet utrymme i samhället kan en musiker eller ett band få stort genomslag och förändra allmänhetens bild av vad folkmusik är. Efter framgångarna för t ex [Nordman](#), [Sarek](#) och [Åsa Jinder](#) får folkmusiker ofta önskemål om musik som de själva kanske inte alls förknippar med folkmusik. Har musiker ett ansvar gentemot genren eller står det folk fritt att utveckla den i den riktning man önskar?

(*Passion* sidan 77)

Övriga moment

Det kan vara en kul sak att be deltagare ta med någon inspelning på en aktiv musiker eller grupp som de tycker särskilt mycket om. Detta kan leda till intressanta tips och är också ett sätt att knyta an ämnet till deltagarnas egna erfarenheter.

CD-skivan som följer med boken Passion innehåller mycket intressanta inspelningar av musikerna som figurerar i boken. Välj ut ett par, gärna kontrasterande, och spela upp.

Lär ut låten "Vasen" som är komponerad av Kjell-Erik Eriksson. Noter till låten finns här: <http://www.folkwiki.se/Musik/744>

TEMA 4

ZORNMÄRKET

Zornmärkesuppspelningarna är sedan 1930-talet ett stående inslag. Det är ständigt många som spelar upp och varje år får ett antal spelmän titeln riksspelman. Andra får åka hem med ett bronsmärke, diplom eller ingenting. Att vara riksspelman röner ofta uppmärksamhet utanför folkmusiksammanhang, samtidigt som man sällan nämner det i folkmusikkretsar. Det är en av de få folkmusikhändelser som ibland nämns i pressen.

Texthänvisning:

Passion

s 66

Silver i folkmusik

s 8, s 58

Att gå igenom

Hur uppspelet går till.

Vilka som sitter i juryn.

Kanske är någon av cirkeldeltagarna eller cirkelledaren rikspelmän. Kanske är någon på väg att spela upp.

Frågeställningar

1 I böckerna nämner folk att uppspelningarna kan vara något att öva inför. Liselott Norlin berättar att hon fick en känsla av tomhet och vad hon kallar för en "down-period" efter det att hon fick sitt silvermärke. Fungerar uppspelningarna som en sporre? Om det är fallet, är det ett bra sätt att motivera folk, eller är det att förminska själva musiken att inte låta den vara belöning nog?

Vore spelmanstävlingar ett bättre alternativ?

2 Zornmärket skapades för att förhindra att folkmusiken dog ut. Finns den risken fortfarande? Om inte, finns det några andra anledningar till att man fortfarande har uppspelen? Återknyt till diskussionen om folkmusikens utveckling och stagnation under temat "Musiken". Hämmar uppspelen genrens utveckling?

3 Vilka sitter i juryn och vad har de för särskilda kunskaper? Vad borde de ha för kunskaper?

4 Uppspelen är begränsade till vissa instrument, är det rimligt? Ingen knorrar över den kromatiska nyckelharpan trots att den är betydligt nyare än det kromatiska dragspelet. Under många år har trallare som Ulrika Gunnarsson försökt att få lov att tralla inför juryn för att få ett silvermärke, men blivit nekade. Hur resonerar juryn då? Vad anser cirkeldeltagarna om det?

5 Zornuppspelningarna har också skapat grupperingar som t.ex. Silverakademien där bara rikspelmän är välkomna eller 2010 års riksspelmansstämma, dit alla var välkomna men rikspelmän särskilt inbjudna.

Vad finns det för fördelar och nackdelar med att premiera vissa musiker på detta sätt?

6 Uppspelningarna hittade sin nuvarande form under trettio-talet. Hänger det samman med andra ideologiska krafter som var utbredda då?

Övriga moment

Lyssna på Ulrika Gunnarsson på [myspace www.myspace.com/ulrikagunnarsson](http://www.myspace.com/ulrikagunnarsson), lyssna på Polska på Örat

Besök gärna Folkdansringens hemsida

<http://www.folkdansringen.se>

samt Silverakademins hemsida (klubb för rikspelmän):

<http://www.silverakademien.blogspot.com>

TEMA 5

STÄMMOR & FESTIVALER

Stämmor och festivaler finns i många olika storlekar, från att vara små lokala träffar som årligen samlar entusiaster till stora evenemang som samlar folk från landets alla hörn. De kan fungera som ett slags nav i folkmusikvärlden. Naturligtvis finns det också olika idéer om hur en bra spelmansstämma eller festival bör vara.

Texthänvisning:

Buskspel
hela boken
Passion
s 48-49

Att gå igenom

Gör en lista på vilka spelmansstämmor och vilka festivaler som finns, särskilt i närheten. Den som har erfarenhet om dem kan berätta lite om dem.

Frågeställningar

1 Vad har deltagarna för förväntningar på en spelmansstämma? Beroende på vilken erfarenhet man har kan det naturligtvis variera, men det är intressant att höra även vad den som aldrig har varit på en stämma har för bild av vad det är.

2 I kapitlet "Stämma eller Festival" på sidan 149 i *Buskspel* beskriver författaren skillnaden mellan begreppen. Är det självklart att stämmor och festivaler är olika saker? Vad säger cirkeldeltagarna om den utveckling som beskrivs?

3 Begrunda vad författaren till *Buskspel* säger på sidan 150; "Varför överhuvudtaget locka folk till stämmor om man inte är intresserad?" samt att folkmusik ofta beskrivs som en subkultur som inte når ut till samhället i övrigt. Vilken roll spelar fenomenet spelmansstämma in i den bilden? Varför beger man sig till avlägsna platser när man ordnar en stämma?

4 På sidan 159 i *Buskspel* ger författaren några råd till arrangörer av spelmansstämmor. Tycker deltagarna i gruppen att det är goda råd?

TEMA 6

UPPTECKNINGAR

Sverige har lyckats bra med att bevara sin låtskatt. Det har funnits flera drivna upptecknare. Det mest omfattande verket är "Svenska Låtar" med sina 24 band och totalt 7910 upptecknade låtar. Även sånger har bevarats, bland annat genom verket "[Sveriges medeltida ballader](#)".

Texthänvisning:
Passion
s 158, s 28

Att gå igenom

Sammanfatta vilka upptecknare som funnits och vilka verk som finns. Gå in på visarkivets sida och plocka fram de inskannade uppteckningarna för att ge bild av hur de ser ut (www.smus.se/earkiv/fmk)

Frågeställningar

1 Att uppteckningsarbetet har bevarat mycket av låtskatten råder det väl ingen tvekan om, men vilken betydelse kan de mer ha haft?

2 Hur man lär sig musiken betraktas ofta som fundamentalt när man definierar en genre. Hade folkmusiken idag låtit annorlunda om man inte genomfört uppteckningsarbetet?

Har variationsförmågan bland spelmän hämmats av noterna?

3 Uppteckningarna är en källa till att hitta "nya" låtar. Har deltagarna någon erfarenhet av det? Kräver det några särskilda förkunskaper att använda sig av det nedtecknade materialet?

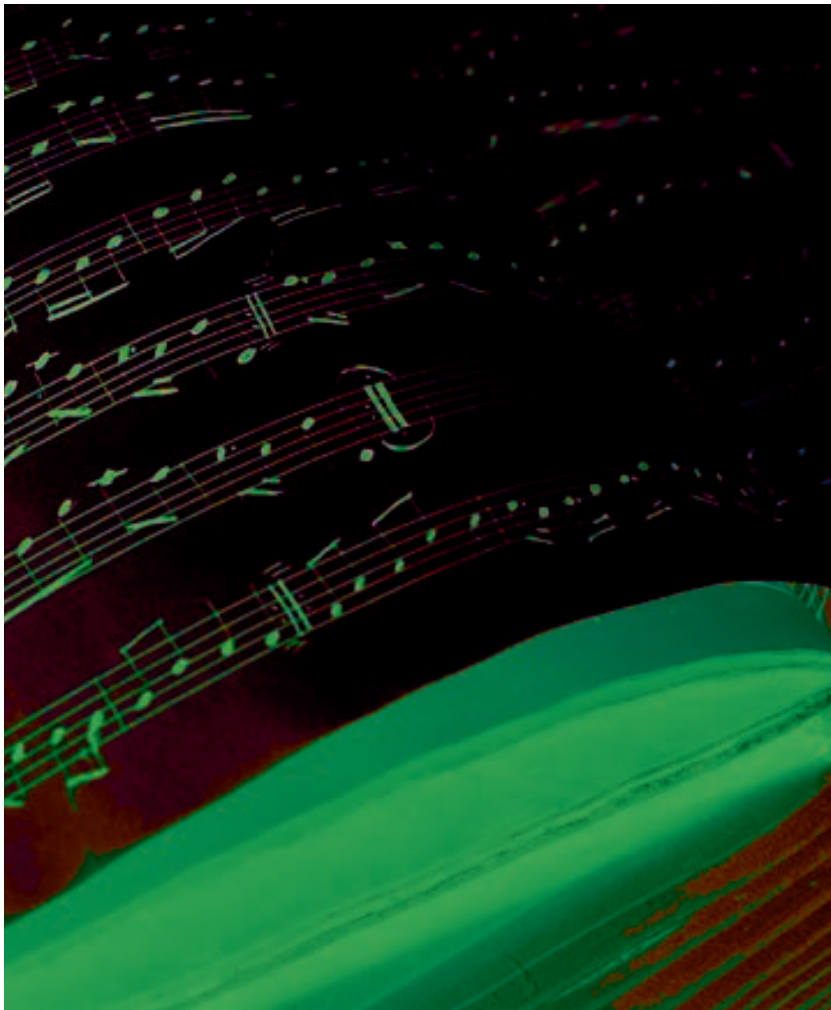
4 Som upptecknare var man ofta särskilt intresserad av den äldre musiken. Var det en bra strategi? Ger det oss en missvisande bild av folkmusiken?

5 När man tecknade ner en låt fick man plötsligt en version som blev "den rätta". Vad har detta lett till? Vilka risker finns förknippade med det?

Övriga moment

Lär ut Magdalena-polskan som Pelle Björnlert nämner på sidan 35 i boken *Passion*, alternativt den enklare låt med fem toner som han nämner på sidan 28 (Sv. låtar Östergötland n 401.)

Folkmusikkommissionens material på visarkivets hemsida: www.smus.se/earkiv/fmk

TEMA 7

INSTRUMENTEN

Man associerar ofta vissa genrer med särskilda instrument och så är det naturligtvis även i folkmusik. Medan man i andra genrer kan bli glatt överraskad av att höra ett för genren ovanligt instrument kan man inom folkmusiken få höra att vissa instrument inte hör hemma i folkmusiken, eller till och med inte släppas in på festivalområdet (Buskspel s 73, s 160). Men instrumentfloran utökas hela tiden genom musiker som tänjer på begreppen.

Att gå igenom

Lista vilka instrument som används och har använts. Här kan alla i gruppen bidra med idéer. Sortera upp instrumenten i vilka som verkar ha förekommit sedan exempelvis 1800-talet och vilka instrument har dykt under de senaste decennierna.

Frågeställningar

- 1 Det finns en önskan om att använda begreppet "folkmusikinstrument". Vilka instrument associerar deltagarna till när de hör ordet folkmusikinstrument.
- 2 Läs igenom kapitlet "Att bälga eller inte bälga?" från sidan 105 i boken Buskspel. Vad tycker deltagarna om saken? Är det fortfarande ett aktuellt ämne?
- 3 Vissa musiker ser fiolspelet som en naturlig utgångspunkt när man spelar låtar på andra instrument. Varför är det så? Är det då lönt att framföra folkmusik på andra instrument?
- 4 Om deltagare i gruppen har erfarenhet av folkmusik från andra kulturer kan man jämföra hur instrumentfloran ser ut där. Skiljer det sig åt? Hur kan det komma sig?
- 5 Hur ställer sig folkmusikutövare till att nya instrument, såsom elgitarr, saxofon och slagverk, kommer in i genren? Hur ser cirkeldeltagarna på det? Vilka konsekvenser får det?

Texthänvisning:

Passion

s 67, s 71, s 82

s 85, s 89,

s 112, 122

Buskspel

s 60, s 105, s 160

Övriga moment

Här finns en lite lista på musiker som är djupt rotade i den svenska folkmusiken, vilka alla spelar olika instrument.

Harpa – [Erik Ask-Upmark](#)

Mandolin – [Magnus Zetterlund](#)

Säckpipa – [Alban Faust](#)

Saxofon – [Jonas Knutsson](#)

Cello – [Leo Svensson](#)

Nyckelharpa – [Daniel Pettersson](#)

Gitarr – [Mattias Perez](#)

Flöjt – [Emma Johansson](#)

Kontrabas – [Fredrik Bengtsson](#)

Vevlira – [Anders Ådin](#)

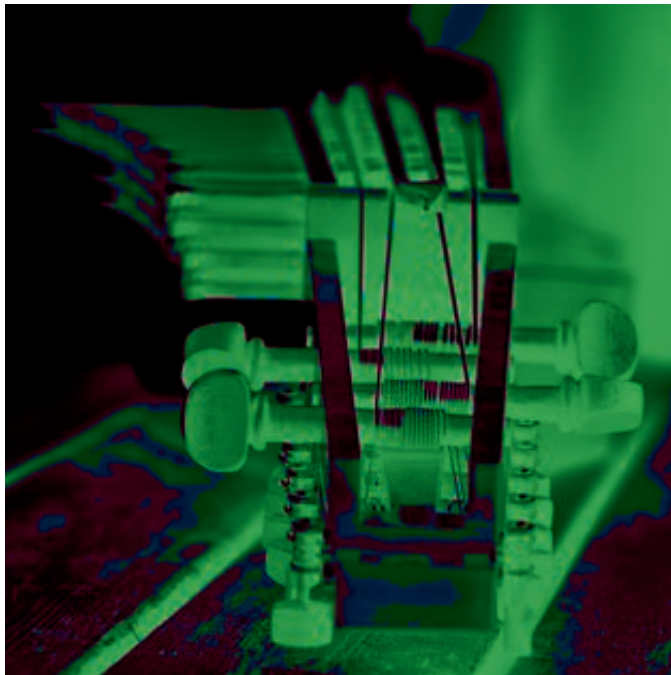
Röst – [Ulrika Gunnarsson](#)

Bouzouki - [Göran "Freddy" Fredriksson](#)

Om möjligt, leta upp inspelningar med dessa eller andra musiker som trakterar olika instrument. Diskutera gärna de olika musikstyckena efter lyssningen. Hur låter det?

Det finns även fina inspelningar på CDn som följer med boken Passion.

Förbered gärna träffen med en uppmaning till deltagarna att ta med inspelningar med svensk folkmusik framfört på olika instrument.

TEMA 8

FOLKMUSIKEN I DAG OCH I FRAMTIDEN

Folkmusiken har förändrats genom tiden och idag har den flera olika skepnader, från Sarek och Åsa Jinder, via svensktoppen och gammeldansmusik till det innerliga låtspelet. Man kan bara spekulera i hur framtiden kan se ut, men det är bra att spekulera, för folkmusikvärlden är trots allt så liten att en enda individ kan påverka hur saker och ting utvecklar sig. Det finns gott om utrymme att ta initiativ, är det något som man tycker fattas så är det bara att ta tag i det!

Att ta upp

Räkna upp vilka scener det finns idag för folkmusiken. Vad finns idag för TV och radioprogram för folkmusik? Vilka organisationer arbetar idag med folkmusik?

Frågeställningar

1 Det finns ju flera drivande grupper och musiker. Vilka känner deltagarna till utöver dem som finns porträtterade i boken Passion?

2 Folkmusiken lever ju sida vid sida med andra genrer som t ex klassisk musik, jazz och populärmusik. Vad har folkmusiken för ställning i förhållande till dessa genrer?

3 Som nämns i böckerna verkar det som om könsfördelningen har ändrats genom 1900-talet fram till idag. Vad beror i så fall detta på? Är det samma sak i andra genrer?

Temat kan avslutas med spekulationer om vart det baskar. Vad vill musikerna och dansarna själva?

SISTA TRÄFFEN – AVSLUTNING

Vid sista träffen är det bra att reservera lite tid på slutet för att avrunda kursen och göra en utvärdering; muntlig eller skriftlig. Som cirkelledare kan man fråga vad deltagarna kommer att göra härnäst. Kanske har man fått idéer om vart man ska åka i sommar för att uppleva folkmusik och dans, eller vilka musiker man ska lyssna på. Kanske köper man ett nytt instrument eller börjar gräva fram ”nya” låtar ur arkiven.

I en praktisk kurs kan kursen avslutas med en diskussion kring idéer om hur man tar sig vidare med sitt musicerande; var man hittar folk att spela med, hur man hittar nya låtar, vilka lärare/inspiratörer det finns i närheten etc. Om man inte har gjort det innan är det en god idé att dela ut kontaktuppgifter till de andra deltagarna.

LITEN LÄNKSAMLING

Riksförbundet för folkmusik och dans - www.rfod.se

Svenska Folkdansringen - www.folkdansringen.se

Kulturens Bildningsverksamhet - www.kulturens.se

Sveriges Spelmäns Riksförbund - www.spelmansforbund.org

Svenskt visarkiv - www.visarkiv.se

Webportal för folkmusik - www.folk.nu

Låtbank på nätet - www.folkwiki.se

Folkmusikgalan - www.gala.se